

SPRÁVA PRE MÉDIÁ

Spilenbergerovo dielo o „uhorskej chorobe“ vychádza prvýkrát po slovensky

- KOŠICE 25. JANUÁRA 2019

Filozofická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach vydala vskutku unikátne dielo – štvorjazyčnú latinsko-slovensko-maďarsko-nemeckú publikáciu venovanú záhadami opradenej tzv. uhorskej chorobe.

„*Ide vlastne o faksimile latinského lekárskeho textu z konca 16. storočia s jeho slovenským, maďarským a nemeckým prekladom,*“ spresňuje autor myšlienky a koordinátor projektu – vedúci Katedry klasickej filológie Filozofickej fakulty UPJŠ v Košiciach doc. PhDr. František Šimon, CSc., ktorý sa ako klasický filológ-latinčinár venuje filologickým dejinám medicíny. Spoluautorami sú Dr. László András Magyar – riaditeľ Semmelweisovej knižnice pre dejiny medicíny Maďarského národného múzea, a Univ.-Prof. Dr. Florian Steger – riaditeľ Inštitútu pre dejiny, teórie a etiky medicíny Univerzity v Ulme a čestný profesor Semmelweisovej univerzity v Budapešti.

Publikácia *Morbus Hungaricus (Uhorská choroba. A magyar betegség. Die ungarische Krankheit)* predstavuje dizertačnú prácu *Theses de morbo Hungarico* význačného levočského lekára Samuela Spilenbergera z roku 1597, ktorou ukončil štúdium medicíny na univerzite v Bazileji. Popri prekladoch pôvodného latinského textu (s bohatým poznámkovým aparátom) sú súčasťou publikácie aj stručná informácia o živote a diele slávneho lekára a tiež krátka stať o dejinách tejto dodnes tajomnej epidemickej choroby (všetko trojjazyčne).

„*Uhorská choroba bola v minulosti naozaj veľkým postrachom. Ako príklad môžem uviesť, že keď nemeckí vojaci odchádzali bojovať na územie dnešného Slovenska proti Turkom, lúčili sa s príbuznými tak, akoby išli na istú smrť – práve zo strachu pred touto chorobou,*“ uvádza F. Šimon s tým, že prvá známa epidémia vypukla v cisárskom vojsku pri Komárne – azda aj preto pomenovanie „uhorská choroba“.

„*Dnes už nie je možné presne povedať, o aké ochorenie išlo, pravdepodobne to bol škvrnitý týfus. Choroba bola hrozbou najmä z vojenského hľadiska, lebo spôsobovala veľké škody na zdraví a životoch vojakov,*“ dodáva popredný slovenský prekladateľ historických latinských lekárskeho textov a prízvukuje, že dielo je aj pozoruhodným literárnym dokumentom, ktorý reflektuje realitu mnohonárodného Uhorska. „*Je to po latinsky napísaný text, ktorého autorom bol spišský Nemec pôsobiaci v slovenskom meste Levoča a to vtedy patrilo do Uhorska.*“

Samuel Spilenberger (1572 – 1654) pochádzal z lekárskej rodiny, ktorá sa do Levoče prisťahovala údajne z Augsburgu. Po štúdiách sa v r. 1598 vrátil do Levoče. Žil na hlavnom námestí, v jeho dome bola aj lekáreň. Stal sa senátorom a členom mestského súdu. Od r. 1612 bol spišským stoličným lekárom. Liečil aj známe osobnosti, napr. Juraja Turza alebo Gabriela Betlena, a bol povolán aj k smrteľnej posteli cisára Mateja II. (ktorý ho v r. 1615 povýšil do šľachtického stavu). Darilo sa mu aj podnikateľsky: v Spišskej Teplici založil papiereň, vďaka čomu ho pokladajú za jedného z priekopníkov vo výrobe papiera v Uhorsku. Okrem odbornej spisby písal aj príležitostnú poéziu. Známy humanistický básnik, pedagóg, historik a v rokoch 1603 až 1605 aj košický richtár Ján Bocatius ospieval jeho slávu v jednej zo svojich básní: „*Spilenberger, Uhorsko nemá lekára, ktorý by bol rovný tebe.*“

- SPRÁVU VYPRACOVAL: PhDr. Marián Gladiš, PhD. – Filozofická fakulta UPJŠ v Košiciach